

A szürke eset alkalmából érdemesnek találtuk reá mutatni a kérdés mögött meghúzódó elvi jelentőségre azzal a reménnyel, hogy a túkebőségi vélelemre való reávilágítás ugyanazt a szolgálatot teszi, mint az örvénynek, vagy az uttestbe vájt gödörnek a megvilágítása: a járókelők el fogják kerülni.

B. S.

Tartás visszamemő értékesítése. Gyakorlatunk meglehetősen merevséggel kitarat a Polgári Jogi Határozatok Tárában is felvett 471. sz. határozat azon álláspontja mellett, hogy a fél, aki a visszatérő időszakokban fizetendő tartásdíjakat oly mértékben engedi felgyülni, hogy ezek egyszerre való behajtása a kötelezett fél vagyoni érdekét súlyosan megtámadná, az összegyűlt tartásösszegekről lemondottnak tekintendő. A határozat álláspontja nem annyira a vélelmezett szándék valószínűségén, hanem azon a szociálpolitikai jellegű megfontoláson alapszik, amely bizonyos kötelezettségek terhét, ha az már a boldogulást veszélyezteteti, tudatosan könnyíteni igyekszik. Elvileg ugyan a jogrend a könyörtelen jogérvényesítés álláspontján áll — az árverés, csődkerés jogát a jog megadja, noha az adós anyagi tönkretételével jár. De az elvi szigorúságon belül zónákat von maga a jog, nemcsak azzal, hogy a jog fennállását érintetlenül hagyó módon a kényszerkielégítésnek von korlátokat, hanem akként is, hogy bizonyos kötelezettségeknél az enyhítés magát a jog fennállását támadja meg. A végrehajtási jognak (anyagi jogszabályok is vannak ily természetűek) pl. a hájtulajdonosnak a hajóra szorítóköz felelőssége, a római jogi noxa mintájára, ahol a kártevő állat tulajdonosa az állat átengedésével mentesül) *fedezetapasztó* jogszabályai mellett ott vannak az anyagi jognak *jogapasztó* rendelkezései. A felszaporodott visszatérő szolgáltatások (tartás, kamat etc.) mellett jogapasztó rendelkezés a kötelezettségnek a gazdagodás mértékére szorítása, bizonyos igényeknek többé-kevésbé kifejezetten a felek viszonyainak figyelembevételével eszközözlendő mennyiségi szabálya (ide tartozik a kötbér, akuszdij mérséklése, kártérítési, gazdagodási igények összegszerű megállapítását eszerint rendelő szabályok). Az alkalmazotti jogviszonyok szabályozásánál ma sokszor találkozunk azzal, hogy bizonyos igényeknél a főnök iránti kimélet a jogszabály lényeges tartalma. A német Tumultschadengesetz ezeknek a szabályoknak párdarabjaként, amelyek a hitelező jogának tompítását kötik az adós helyzetéhez, a hitelező vagyoni helyzetét, hogy t. i. szenvedett káranak megtérítése híjján életviszonyaiban szenvedjen zavart, kívánja meg a jog előfeltételeként. A német elmélet a Fortkommenclausel-ből már rendszeri gondolatot épített ki: az igénynek az a szerepe és az a kihatása, amelyet a felek gazdasági sorsára gyakorolnak,

ime a szubjektív jogot formáló tény lett. Ebben a megvilágításban még inkább érződik a dogmatikai megoldásnak az erőltetettsége: a lemondás a fél akaratára visszavezetett olyan kötelemszünetetés, amelyet valójában a jogszabály szüntet meg. Az elévülési idő hosszabb tartamával való összefüggést itt csak megemlítjük, aminek legjellemzőbb példája: a felgyülemelő kamat. (Kölcsönkamattól három év után az elévülés jogszabálya címén, örökösödési igény kamata a felgyülemelés vélemezett lemondás címén szűnik meg.)

A jogszemléletnek attól a korábban szinte jogi klasszikus számbamenő felfogástól a feleknek törvény előtti egyenlőségétől (amelynek legesipősebb kritikáját Anatole France mondotta: a jogszabály egyaránt megtiltja a gazdagnak és koldusnak, hogy a hid alatt háljon) való eltérésre a felek szubjektív *egyéni* viszonyainak a jogformáló tényezők közé való bevonása, letagadhatatlan fejlődés a jogrendnek életében.

A jogfejlődés után térjünk vissza a konkrétumra. A Kuria P. III. 4671/1928. sz. határozata, amellyel az 1914-ben született törvénytelen gyermek tartási igényének nyilván 1926. vagy 1927-ben (nem tűnik ki pontosan) indított perrel való érvényesítése felől határozott, az alsóbíróságoknak a gyermek születéséig visszamenő időre támasztott igényt elutasító álláspontját bölcs és emberséges állásfoglalással megváltoztatta és a felgyülemelt tartásdíjat a gyermek születéséig visszamenően részletfizetések engedésével megítélte. A határozat utal arra, hogy a lemondás csupán vélelem, amely megdönthető. A Kuria „abból a tényállásból, hogy az évek során át házassági ígéretekkel s a gyermektartási kötelezettségnek házasságkötéssel való megoldásával áttatott s bizalmas kihasználásával követelése érvényesítésétől visszatartott felperesnek magatartása, hogy a gyermektartási igény érvényesítése iránt további lépéseket nem tett, a felperessel szemben az érvényesítés indokolatlan elmulasztásának megállapítására nem szolgálhat“. Hozzá tartozik még a tényálláshoz, hogy az alperes vagyoni és jövedelmi viszonyainak szükségessége is visszatartotta a felperest a korábbi keresetindítástól.

A jogszabály nem lélek nélküli mechanizmus és ez a döntés méltóan sorakozik társadalmilag aránylag kisebb fontosságára való tekintet nélkül, a Kuria tekintélyét megalapozó, egyre megújító tényei mellé. B. S.

Utóöröklési jog biztosítása végrendelet ellenére. Vagy két éve, hogy a Kuria egy határozatot hozott, amellyel az utóöröklési jog biztosítását rendelte el, noha a végrendelet kifejezetten kizárta az utóörökösnek a biztosítás kérésére való jogát. A határozat azon alapult, hogy az örökös a hagyatéki tárgyakat elidegenítette és ezzel az utóörökös jogát veszé-